

I DE VIJF PLATONISCHE LICHAMEN

Plato schreef over de vijf regelmatige lichamen, gemeten naar de huidige maatstaven wonderlijke zaken. Hij bracht ze naar voren als de bouwstenen der wereld, waarbij de vier elementen in relatie gezien werden met respectievelijk:

de tetraëder	(regelmatig 4-vlak)	: element Vuur
de octaëder	(„ 8-vlak)	: element Lucht
de hexaëder	(„ 6-vlak; kubus)	: element Aarde
de icosäëder	(„ 20-vlak)	: element Water.

Bij het vijfde echter, de dodecaëder, het 12-vlak, die hij niet met náme noemde doch alleen als *vijfde*, duidde hij op een relatie met het Heelal.¹ Hij voegde er aan toe dat zonder het element Vuur niets zichtbaar zou zijn en zonder het element Aarde niets tastbaar. Dat lezen we in het boek Timaios, waarin hij de wijsgeer van deze naam laat spreken over de schepping der wereld. Maar in de inleiding werd er al op gewezen dat we er rekening mee dienen te houden dat het 'gewone denken' niet zomaar het geschikte instrument is om Plato in deze te volgen. De school van Plato zou zijn voorzien van een opschrift dat iedereen, die onbekend was met de wiskunde, uitsloot van het onderricht door de Meester. In dat verband een aantekening:

- "Hoe men ook moge denken over de historische juistheid van deze overlevering, hij getuigt in elk geval van een juist gevoel voor de positie die Plato aan de wiskunde heeft toegekend, op het terrein van de menselijke kennis. Hij wilde zijn leerlingen er toe brengen, zich door hun inzicht te kunnen bewegen in de wereld der zuiver geestelijke oerwezens. Dat wilde hij met zijn Ideeënleer.

Hij ging er van uit dat de mens van de ware wereld niets kon weten, zolang zijn denken doortrokken was van hetgeen de zintuigen bieden. Hij verlangde een denken dat daar vrij van is. En nu beschouwde Plato de wiskunde als een opvoedkundig hulpmiddel om te kunnen leven in de niet-zintuiglijke Wereld der Ideeën. Niet de zintuiglijke cirkel leert mij de wetten van de cirkel, maar de ideële cirkel, die alleen in mijn geest leeft. Daarvan is de zintuiglijke slechts een beeld. Aan de wiskundige vorm kan ik zo op zintuiglijke wijze bovenzinnelijke feiten leren kennen. Dát was voor Plato het belangrijke. Iets dergelijks wilden bijvoorbeeld ook de Gnostici. '*Gnosis is wiskunde*', zeiden ze. Daarmee bedoelden ze niet dat met een wiskundige benadering het wezen van de wereld te doorgronden zou zijn, maar alleen dat de op deze wijze te bereiken bovenzinnelijkheid, in de geestelijke opvoeding van de mens het eerste stadium was."²

Strikt genomen zijn dus de zintuiglijke cirkel, maar óók de kubus enz., zelfs in hun hoogste precisie, slechts een benadering van de Geestelijke, de Ware, de Zuivere, *die we kennen zonder die ooit met onze aardse ogen te hebben gezien.*

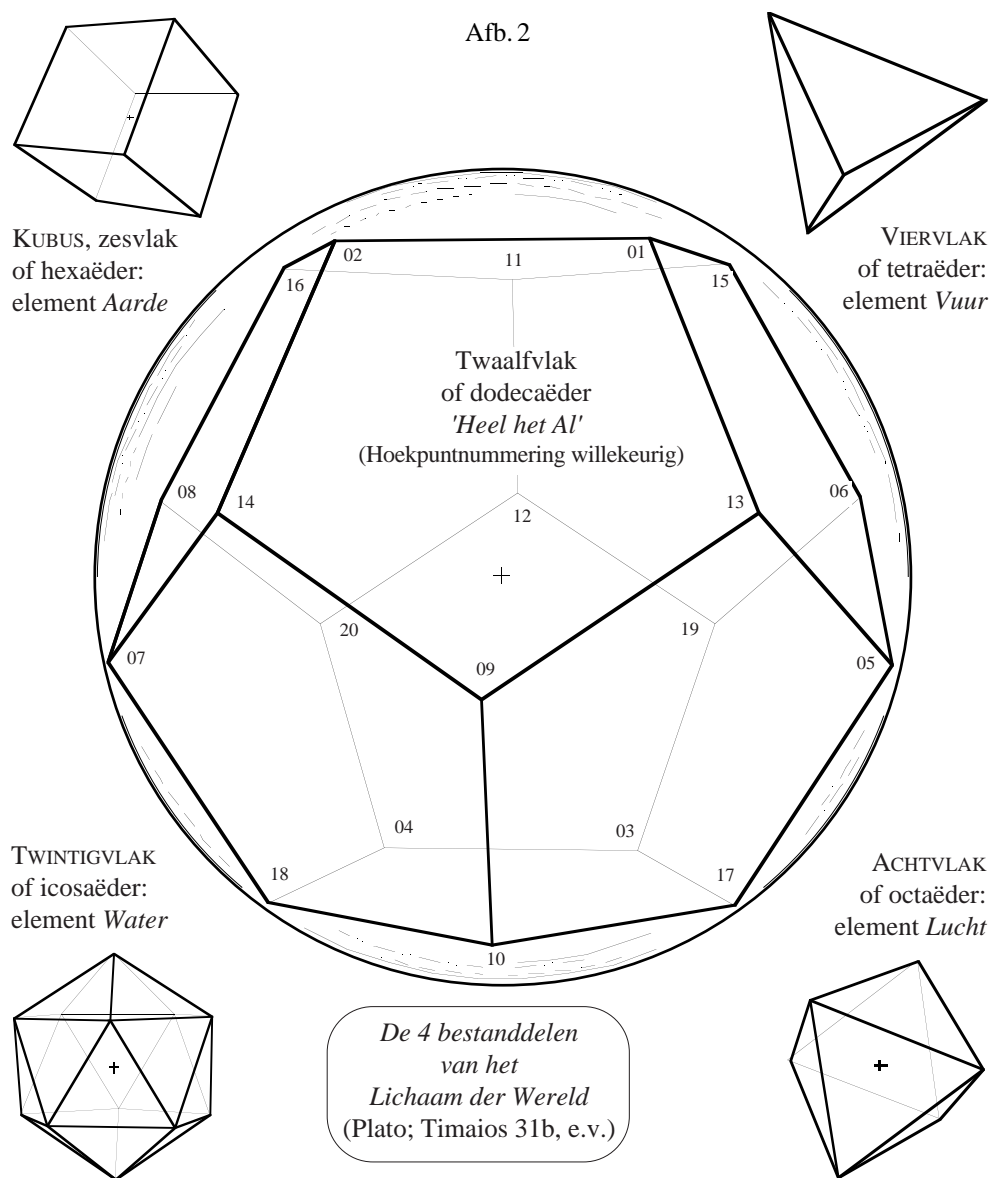
Bovengenoemde 5 lichamen zijn in dié mate van regelmatigheid de enig mogelijke, hetgeen eenvoudig is aan te tonen. Op de volgende pagina zien we ze in een bepaalde compositie - in perspectief - met bij de dodecaëder nog een aanduiding van de omhullende bol en een (willekeurige) nummering van de hoekpunten. In de wetmatigheid van de driedimensionale

1 Schleiermacher: Timaios, 55-c; zie ook deel A, hoofdstuk VI, waarin uitvoerig op bepaalde aspecten van Plato's Timaios wordt ingegaan.

2 St.-GA035: Kap. 'Mathematik und Okkultismus'.

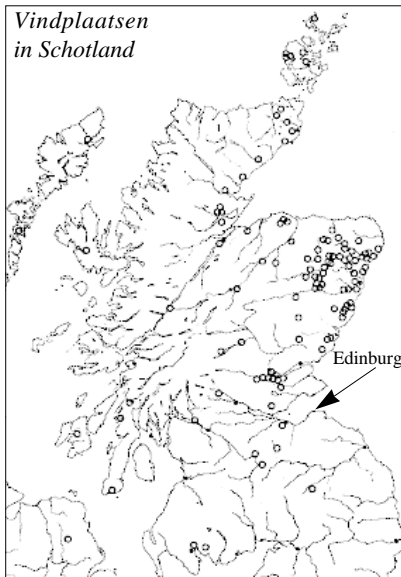
ruimte blijken allerlei verbanden tussen hen te bestaan. Het is daardoor mogelijk om de vorm van het ene lichaam uit die van de andere af te leiden. Voor de mens die zich in het spelen hiermee voelt 'aangesproken', ligt de ene verrassing na de andere te wachten. Hiër zal echter bijzondere aandacht gevraagd worden voor een merkwaardige aanwezigheid van al deze platonische lichamen, juist in de dodecaëder. Dat is het lichaam waarvan reeds werd opgemerkt dat Plato het in relatie wist te staan met het Heelal.

N.B.: bij tekeningen van regelmatige lichamen is in principe uitgegaan van dezelfde perspectivische projectie. De hierbij gevolgde rekenwijze is opgenomen in bijlage A.

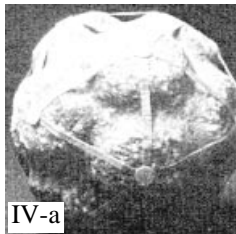

Afb. 3*

1000 jr. en meer vóór Plato

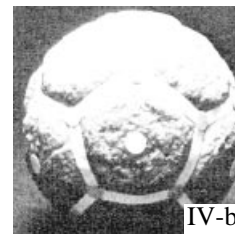

Toelichting ¹: in de 2e helft van de vorige eeuw zijn in Schotland in totaal meer dan 300 stenen gevonden met bolvormig geaccentueerde hoekpunten van regelmatige lichamen. Daaronder zeer bewerkelijke granieten exemplaren. Thans in verschillende musea, onder andere het Ashmolean Museum in Oxford. Critchlow geeft een 'wat ruime' datering, een millennium vóór Plato en tevens uit het Neolithicum. De 5 afbeeldingen hieronder worden gepresenteerd als een "full set of Scottish Neolithic 'Platonic Solids'", maar in werkelijkheid onderscheiden IV-a en IV-b zich in principe alleen door de opgeplakte bandjes: het zijn beide icosaeëders met bolvormige hoekpunten. I en II betreffen kubus en achthoek, III een tetraëder met duidelijke indicaties van het met betrekking tot de kubus bijbehorende 'spiegelbeeld'.²

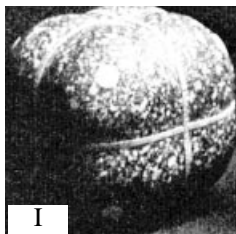

IV-a

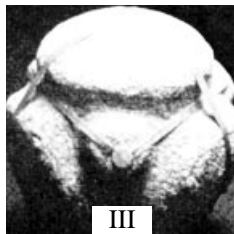
*Merkwaardigerwijs ontbreekt hier een exemplaar met de 20 hoekpunten van een twaalfvlak.
Mysteriegeheim?*

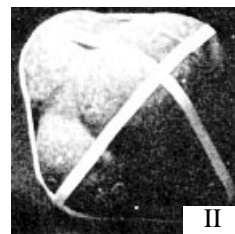
IV-b

I

III

II

¹ Van afbeeldingen waarbij het nummer van een * is voorzien, staan herkomst en eventuele verdere bijzonderheden vermeld in de *Lijst van afbeeldingen*.

² Critchlow: Ch. 7.